

Ders İzlenice Formu

Doküman No:	
Yayın Tarihi:	
Revizyon Tarihi:	18.09.2026
Revizyon No:	1
Sayfa:	6

Bölüm Adı	İlahiyat		Güncelleme Tarihi	27/12/2024	
Dersin Kodu	Dersin Adı	Dersin Türü	Yıl	Yarıyıl	AKTS
İLF309	İSLAM HUKUKU USULÜ	Zorunlu	2025-2026	Güz	3
Dersin Seviyesi					
Lisans					
Haftalık Ders Saati (Kurumsal)		Haftalık Uygulama Saati		Haftalık Laboratuvar Sayısı	
3		0		0	
Öğrenim Türü					
Örgün					
Eğitim Dili					
Türkçe					
Dersin Amacı					
Fıkıh Usulünün tanımı ve tarihi, Hükümler, Hükümlerin Delilleri, Mükellef, Mükelleflerin Fiilleri, İçtihat gibi birtakım temel metodolojik konuları öğretmek					
Dersin Ön Koşulu Olan Dersler					
Yok					
Dersin Ön Koşulu Olduğu Dersler					
Yok					
Dersin İçeriği					
İslam Hukuk Usulüne ait kavramlar, Şeri deliller: Asli ve Feri deliller (Kur'an, Sünnet, icma, kıyas, İstihsan, Istislah, örf, seddi zera'i, şeru men kablena, sahabe kavli, istishab)					
Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar					
Yok					
Staj Durumu					
Yok					
Ders Kitabı / Malzemesi*					
1	Fıkıh Usûlü, Prof. Dr. Abdüsselam Arı, Prof. Dr. Murteza Bedir, Prof. Dr. Servet Bayındır, Doç. Dr. Necmettin Kızılkaya, Yrd. Doç. Dr. Abdullah Durmuş, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Temel (İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi).				
İlave Kaynak(lar)*					
1	H. Yunus Apaydın, İslam Hukuk Usulü (Kayseri: Kimlik Yayınları., 2016).				
2	Zekiyüddîn Şâbân. İslâm Hukuk İlminin Esasları (Usûlü'l-Fıkıh). çev. İbrahim Kâfi Dönmez. Ankara: TDV Yayınları, 30. Basım, 2018.				
3	Asım Cüneyd Köksal, - Dönmez, İbrahim Kâfi. “Usûl-i Fıkıh”. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 42/201-210. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.				
Anabilim Dalı Öğretim Üyeleri/Görevlileri					
Prof. Dr. Şevket Pekdemir					
Dr. Öğr. Üyesi Yasin Erden					
Ders Asistanı/Asistanları					
Arş. Gör. Sümeyye Aydın					

DERS ÖĞRENME ÇIKTILARI**

ÖÇ-1	İslam Hukuku biliminin metodolojisini kavrar
ÖÇ-2	Fıkıh Usulünü ana hatlarıyla öğrenir.
ÖÇ-3	Fıkıh Usulünün tarihi hakkında bilgi edinir
ÖÇ-4	İslam Hukukunun delillerini detaylı olarak anlar
ÖÇ-5	İslam Hukukundaki hükümlerin kaynakları hakkında bilgi sahibi olur

HAFTALIK DERS İÇERİKLERİ

Hafta	Konular	Hedefler	Yetkinlikler			Kaynaklar ***
			Bilgi	Beceri	Yetkinlik	

Ders İzlenice Formu

Doküman No:	
Yayın Tarihi:	
Revizyon Tarihi:	18.09.2026
Revizyon No:	1
Sayfa:	6

1.	Hüküm kavramı, hükümün kısımları ve hükümün konusu	Hüküm kavramı etrafında Fıkıh Usulünde işlenen konuları öğrenir.	x			➤ Arı (ed.), 42-72.
		Hüküm kavramı altındaki alt kavramları aralarındaki farkı görür		x		
		İslami hükümlerin kavramsal sınıflandırmasını yapar			x	
2.	Delil kavramı ve delillerin farklı açılardan sınıflandırılması	Delil kavramını, fıkıh usulündeki asli ve fer'i delilleri tanıır ve Kitab delilinin özelliklerini öğrenir.	x			➤ Arı (ed.), 73-98.
		Delillerin mertebelerini anlar		x		
		Deliller arasındaki ilişkiyi analiz eder			x	
3.	Kapsamı bakımından lafızlar ve kapsamın daraltılması	Temel dini metinlerdeki herhangi bir ifadenin anlam bakımından nasıl farklılaşabildiği ve nasıl anlaşılabilceği öğrenilir.	x			➤ Arı (ed.), 99-131.
		Naslardaki lafızları fıkıh usulü açısından anlar		x		
		Naslardaki lafızları fıkıh usulü açısından değerlendirir			x	
4.	Açıklık-kapalılık ve delâlet bakımından lafızlar	Temel dini metinlerde geçen bir ifadenin manasının ne kadar açık ve kapalı olduğunu, kapalı olması halinde nasıl anlaşılabilceği yönünde farklı çözüm önerilerinin öğrenir.	x			➤ Arı (ed.), 132-155.
		Naslardaki lafızları açık kapalılık açısından inceler		x		
		Naslardaki lafızlara açık kapalılık açısından yorum yapar			x	
5.	Sünnet: haber kavramı, mütevâtir ve ahad haber ve hadislerin sıhhati	Hadislerin sıhhatine dönük muhaddisler ve fukahanın yaklaşımlarını; mütevatir ve ahad haberi tanımlar.	x			➤ Arı (ed.), 156-175.
		Hadisleri fıkıh usulü açısından anlar		x		
		Hadislere fıkıh usulü açısından yorum yapar			x	
6.	Haber-i vahid, ef'al-i nebi ve teâruz	Fıkıh usulü literatüründe işlendiği şekliyle kesin ve ihtimalli bilgi; haber-i vahidin kabul şartlarını, resulullahın fiillerinin ne ifade ettiğini ve dini metinler arasında çelişki görüntüsünün nasıl te'lif edileceğine ilişkin farklı önerileri tanıır.	x			➤ Arı (ed.), 176-193.
		Dinde kesin olan ve olmayan bilgileri ayırt eder. Naslardaki çelişkili gözükken durumlar hakkında farkındalık sahibi olur.		x		
		Dini bilgileri kesinlik açısından analiz eder. Naslarda çelişkili gözükken durumları tahlil eder.			x	
7.	Ara Sınava Yönelik Konu Özetlemeleri					
8.	Ara Sınav Haftası Ara sınav; ilk 7 hafta işlenen konuları ve hedefleri kapsayacak şekilde hazırlanacak, geçerli ve güvenilir ölçme araçlarıyla gerçekleştirilecektir.					
	Ara sınav değerlendirilmesi	Sınav % 100	Ödev % -	Oranlar, ders sorumlusu öğretim elemanı tarafından belirlenerek yandaki tabloya işlenir.		
9.	Nesih, tearuz ve tercih	Neshin mahiyeti, şartları, türleri, bilinme yolları ve diğer kavramlarla farkını öğrenir, dini metinler arasında görüntüde ortaya çıkabilen tearuz durumunda nasıl tercih yapılabilir.	x			➤ Arı (ed.), 194-218.
		Naslara hükümün kaldırılması hakkında incelemeler yapma yeteneği elde eder.		x		
		Nesih teorisi hakkında değerlendirmeler yapabilir.			x	
10.	İcma ya da islam ümmetinin hakkı temsil etme zarureti	Fıkıh usulü literatüründe tartışıldığı şekliyle icma konusunu kavrar ve icmaa çağdaş yaklaşımları öğrenir.	x			➤ Arı (ed.), 219-239.
		İcma delilinin önemini kavrar		x		
		İcma delilinin diğer deliller arasındaki konumunu tahlil eder			x	
11.	Kıyas (kavramsal çerçeve)	Fıkhi kıyası ve üzerindeki tartışmaları tanıır. Kıyasın türlerini öğrenir.	x			➤ Arı (ed.), 240-259.
		Kıyas yöntemine dair ortaya çıkan meseleleri ayırt eder		x		

Ders İzlençe Formu

Doküman No:	
Yayın Tarihi:	
Revizyon Tarihi:	18.09.2026
Revizyon No:	1
Sayfa:	6

		Kıyas temelli hükümleri tahlil eder			x	
12.	Kıyas (rükün ve şartları)	Fıkhi kıyasın uygulanışının şartlarını rükünleriyle öğrenir.	x			➤ Arı (ed.), 260-283.
		Kıyasın temel konuları arasındaki ilişkiyi ayırt eder		x		
		Kıyas delili hakkında değerlendirme yapar			x	
13.	İstihsan ve örf	İstihsan ve örfün tanımı, mahiyeti, türleri, üzerindeki tartışmaları öğrenir. Bu delillere hangi şartlarda başvurulabileceğine ilişkin tartışmalara muttali olur.	x			➤ Arı (ed.), 284-307.
		İslam hukukunda kıyasa aykırı hükümlerin varlığını fark eder		x		
		İstihsan ve örf delili hakkında analiz yapar			x	
14.	İstishab, ıstıslah ve seddü'z-zera'i	Fıkıh usulü literatüründeki tali delillerden ıstışhab, ıstıslah ve sedd-i zerianın tanımlarını, mahiyetlerini, türlerini ve şartlarını öğrenir.	x			➤ Arı (ed.), 308-330.
		İslam Hukuk metodolojisindeki en alt seviye		x		
		İstishab, ıstıslah ve sedd-i zeria hakkında değerlendirme yapar			x	
15.	Final Sınavına Yönelik Konu Özetlemeleri					
	Yarıyıl Sonu Sınavı Haftası Yarıyıl sonu sınavı; ilk 7 hafta işlenen konuların %25'ini, ara sınav sonrası işlenen konuların %75'ini kapsayacak şekilde hazırlanacak, geçerli ve güvenilir ölçme aracıyla gerçekleştirilecektir.					
	Öğrenci Sorumlulukları: - Her konuyla ilgili ilave kaynaklarda yer alan yayınların bireysel olarak araştırılması. - Öğrencilerin aktif katılım sağlamaları için ilgili haftanın konusuna ilişkin kaynakları okuması. - Derse devama ilişkin sınırın aşılmaması. - Dersin hedeflerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin ders sorumlusu öğretim elemanına geri bildirimlerde bulunması.					

Ders İzlençe Formu

Doküman No:	
Yayın Tarihi:	
Revizyon Tarihi:	18.09.2026
Revizyon No:	1
Sayfa:	6

Ders Değerlendirme

Yarıyıl (Yıl) İçi Etkinlikleri	Adet	Değer
Ara Sınav	1	100
Toplam		100
Yarıyıl (Yıl) Sonu Etkinlikleri	Adet	Değer
Final Sınavı	1	100
Toplam		100
Yarıyıl (Yıl) İçi Etkinlikleri		%40
Yarıyıl (Yıl) Sonu Etkinlikleri		%60
Toplam		%100

Ders İş Yüğü

Etkinlikler	Sayı	Süre (Saat)	Toplam İş Yüğü (Saat)
Ara Sınav	1	1	1
Final Sınavı	1	1	1
Derse Katılım	18	2	36
Bireysel Çalışma	18	2	36
Ara Sınav İçin Bireysel Çalışma	1	8	8
Final Sınavı İçin Bireysel Çalışma	1	10	10
Toplam İş Yüğü (Saat)			100
AKTS (Toplam İş Yüğü/30)			100/30=3,06

Ders İzlençe Formu

Doküman No:	
Yayın Tarihi:	
Revizyon Tarihi:	18.09.2026
Revizyon No:	1
Sayfa:	6

Program Çıktıları (PÇ) ile İslam Hukuku I Dersi Öğretim Çıktıları (ÖÇ) Matrisi

Program Çıktıları	ÖÇ1	ÖÇ2	ÖÇ3	ÖÇ4	ÖÇ5	ÖÇ6	ÖÇ7
PÇ1) Kur'an'ı ve ilgili konuları bilir, anlar ve yorumlar.		2			3		
PÇ2) Hadis ve ilgili konularını bilir anlar ve yorumlar.		3			4		
PÇ 3) Hz. Peygamberin hayatıyla ilgili konuları bilir, anlar ve yorumlar.							
PÇ 4) Temel İslami İlimlerle ilgili konular ve bilgileri anlar, değerlendirir ve yorumlar.	3	1	4	3			
PÇ 5) Türk ve İslam tarihi, sanatları ile ilgili konular ve bilgileri anlar, değerlendirir ve yorumlar.	4	4	4	3	2		
PÇ 6) Felsefe ve din bilimleri konularıyla ilgili bilgileri değerlendirme ve yorumlayabilme yeteneğine sahip olur.							
PÇ 7) İlahiyat alanında toplumun ihtiyaç duyduğu konularda bilimsel, sosyal ve kültürel ulusal/uluslararası faaliyetlere katılır ve ilgili konularda elde ettiği bilgileri kullanma, geliştirme ve aktarma becerisini kazanır.							
PÇ 8) İlahiyat alanındaki verileri toplama, proje üretme, strateji geliştirme, etkinlik planlama, gerçekleştirme ve topluma sunma becerisine sahip olur.							
PÇ 9) Sistematik, tutarlı, eleştirel ve yaratıcı düşünme yetenek ve kapasitesini geliştirir. Disiplinler arası bakış açısı ile değerlendirme yapabilir.	2						
PÇ 10) Türkçeyi güzel ve doğru kullanır ve konuşur. Hitabet sanatının inceliklerini bilir ve uygular.							
PÇ11) Alanında kendisini daha iyi geliştirmeye yardımcı olacak bilgisayar, internet gibi bilgi teknolojilerini kullanma becerisine sahip olur.	1	2			1		
PÇ 12) Formasyonunun gerektirdiği kurumlara ve faaliyetlere iştirak ve intibak eder. Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası dini, kültürel ve sosyal politikalarının geliştirilmesinde aktif rol üstlenebilir.							
PÇ 13) Bilgi birikimini uygulama ve eğitim-öğretim alanına taşıyabilir ve farklı ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri kullanabilir.					2		
PÇ 14) Yaşayan dünya dinleri ve dinî akım mensuplarıyla iletişim kurup, aracı roller üstlenip, bir arada yaşamaya yönelik ortak projeler üretebilir.							
PÇ 15) Yaşam boyu öğrenme, öğretme ve kendini geliştirme alışkanlığı kazanır.							
PÇ 16) Mesleki dil ve terminolojiye hâkim olur. Arapça, Osmanlıca ve Batı dillerinde yazılmış kaynakları ve metinleri okuyup değerlendirebilir. Yerli ve yabancı meslektaşlarıyla bilimsel ve kültürel iletişim kurabilir.							
PÇ 17) Demokrasi, insan hakları, toplumsal, bilimsel, kültürel, dinî değerler ve mesleki etik ilkelere uygun davranır Bilgisiyle örtüşen davranışlar sergileyerek topluma örnek olma şuuruyla hareket eden iyi bir insan ve vatandaş olur. Beşeri münasebetlerinde ve iletişiminde gerekli özelliklere sahip olur ve sosyal ilişkileri olumlu düzeyde yürütebilir.							
PÇ 18) Dini konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirme, sorunlara yazılı ve sözlü olarak çözüm önerileri sunma becerisi kazanır.							
PÇ 19) Dinî konularda uzman kişilerle bilgi alışverişinde bulunma ve tartışma becerisine sahip olur.			3				
PÇ 20) İlahiyat alanındaki sorunları dinî temel kaynaklardan hareketle tanımlar ve gerektiğinde bireysel ve ekip halinde çalışarak çağdaş sorunlara bilimsel ve objektif alternatif çözümler üretebilir.			3				

Programa Özgü Ölçütler (PÖÖ) ile İslam Hukuku I Dersi Öğretim Çıktıları (ÖÇ) Matrisi

Programa Özgü Ölçütler	ÖÇ1	ÖÇ2	ÖÇ3	ÖÇ4	ÖÇ5	ÖÇ6	ÖÇ7
PÖÖ 1 İslam hukukunun yöntem ve delillerini kavrama		4					
PÖÖ 2 İslam hukukundaki hükümlerin kaynaklarını anlama	3						
PÖÖ 3 İtikat, ibadet, ahlak ve muamelata dair usul ve esasları kavrama ve dayandığı temelleri bilme							
PÖÖ 4 Kur'an ve sünnet bütünlüğünü esas alan bir yaklaşıma sahip olma	4	4	4	4	4		
PÖÖ 5 Bütüncül ve sistematik bir dini düşünce ve kavrayışa sahip olma							
PÖÖ 6 Zaman ve mekâna göre ortaya çıkan farklı dini yaklaşımları doğru anlama ve tutarlı değerlendirme yetkinliğine sahip olma							
PÖÖ 7 Din istismarı, şiddet, İslam karşıtlığı gibi dine ve topluma zararlı eğilimlere karşı söylem ve tutum geliştirebilme yetkinliğine sahip olma							
PÖÖ 8 Farklı düşünce ve yorumlar karşısında saygı ve adaleti esas alma yetkinliğine sahip olma							
PÖÖ 9 Kişi ve kurumlar yerine ilke ve değerleri üstün tutan bir anlayışa sahip olma							
PÖÖ 10 İslam mezhepleri hakkında bilgi edinme	1	1	3	3	3		

Ders İzleni Formu

Doküman No:	
Yayın Tarihi:	
Revizyon Tarihi:	18.09.2026
Revizyon No:	1
Sayfa:	6

PÖÖ 11 Toplumun inanç, ibadet, ahlak, örf ve adetlerini İslam'ın temel kaynakları ışığında yorumlama ve toplumu aydınlatma yetkinliğine sahip olma							
PÖÖ 12 Dini danışmanlık ve rehberlik bilgi ve becerisine sahip olma	4	4	2	2	1		
PÖÖ 13 Akıl, bilgi, istişare, emanete riayet, ehliyet ve adalet gibi temel değerler/ilkeler ışığında çalışma ve sorumluluk üstlenebilme yetkinliğine sahip olma							
PÖÖ 14 İslam kültür, sanat ve medeniyeti hakkında temel ve bütüncül bilgilere sahip olma							